

6. Šutnja je veoma važan elemenat bogoslužja. Na nju trebamo ljude pomalo privikavati.
7. Vjerovanje ili koja prikladna pjesma (odgovor vjere na Božju riječ).
8. Molitva zajednice koja se može različito formulirati. Dosta je prikladan litanijski oblik tako da iza svakoga zaziva odgovara zajednica usklikom ili prošnjom. Ta molitva može imati tri dijela: a) zahvala za Božja djela u prošlosti i sadašnjosti; b) kajanje za nevjernost i prijestupe; c) prošnja da Gospodin vodi zajednicu svojim Duhom Svetim. Uzorak jedne takve molitve vidi u letku: Molitva za jedinstvo kršćana (izdano u Zadru) ili »Skupiti rasuto« (izdala »Krašćanska sadašnjost« Zagreb).
9. Očenaš (prije očenaša uvesti s nekoliko riječi u moljenje). Može se dodati i koji embolizam.
10. Blagoslov (npr. blagoslovi na koncu Pavlovih poslanica).
11. Pjesma.

Moralo bi se paziti da bogoslužje ne traje predugo, najviše 30-40 minuta.

Najbolje se o detaljima posavjetovati za Dijecezanskim liturgijskim odborom.

Josip Kolanović

— **Opaska Uredništva.** — Ovaj članak je nešto preuređen preštampan dozvolom auktora iz »Vjesnika zadarske nadbiskupije«, god. XIV (1969), br. 3, str. 28-41.

ŠTOVANJE PRESV. SAKRAMENTA

Javne su se pobožnosti u nekim našim krajevima znale velikim dijelom odvijati pred izloženim Svetotajstvom. Tako malo-pomalo iščeze pravo počitanje. Euharistija posta nam sredstvo pompoznosti u obredima koji su jedva još imali kakve veze s Isusom.

U pokoncilsko vrijeme valja u to zavesti drugačiji red. Večernja,¹ marijanske pobožnosti, krunica, lauretanske litanije i one svih svetih nisu zgodne za izlaganja presv. Sakramenta. Crkva želi tom zgodom ukloniti sve što stoji na pufu pobožnosti prema Isusu.²

Sv. Kongregacija Obreda želi da vjernici nikađ ne zaborave odakle potječe sv. hostija i kakav joj je smisao. Njezin je izvor žrtva, a sva joj je moć u sakramentalnom djelovanju što potiče na pričest.³

Ispravna pobožnost uvodi nas u tajnu otkupljenja te ćemo biti u stanju prigrliti milosti koje nam Isus nuda.⁴ To nimalo ne smeta uvjerljivijem otkrivanju vlastitih želja, s molbama za se i za sve svoje, za mir i spasenje svijeta. U takve bismo nakane mogli, dapače, prikazivati svoj život.³

Sabor želi da u privatnim i javnim pobožnostima vodimo računa o liturgijskom vremenu,⁵ te prema želji kalendara mislimo na određeniju snagu čudesne Kristove prisutnosti što nas nuka na duhovnu pričest.⁶ Svečanije klečanje zgodno počinje nakon sv. Mise koja završava s »Blagosivajmo Gospodina«, a hostija da bude maločas na njoj posvećena.⁷

Kad je klanjanje kraće, pokaznica se stavlja jednostavno na oltar. Traje li ono duže, onda se Svetotajstvo po mogućnosti diže na povišeno mjesto. Sve se mora srediti tako da vjernici ostanu u molitvi sjedinjeni s Isusom. Tome mogu pridonijeti čitanja, tumačenja Biblije, kratki nagovori, prilagođeni u čast Spasitelju. Neka i vjernicima bude udovoljeno da dođu do riječi prikladnim odgovorima i zgodnim pjesmama. Kroz neko izvjesno vrijeme valja u crkvu zavesti šutnju. Pobožnost završava blagoslovom s Presvetim.⁸

I u kraćim izlaganjima sv. hostije treba po mogućnosti posvetiti neko vrijeme čitanju riječi Božje, pjesmama, molitvi i šutnji.⁹

Gdje se večernjica ili kakva druga pobožnost vezivala s izlaganjem Svetotajstva, neka se to rastavi. Poslije pobožnosti otvori se svetohranište, svijet se u tišini pokloni Isusu, nakon toga može se udijeliti blagoslov.¹⁰

Kako dakle praktično srediti tu javnu pobožnost da sve dobro teče baš prema crkvenim propisima? Evo nekoliko sugestija.

Građa iz Biblije kod nas nije još nikako sređena. Stoga je dopuštena velika sloboda koja ne postizava uvijek naj snažniji učinak. Ovdje bih najprije izvadio iz evanđelja one dijelove koji su prikladniji za klanjanje, budući da ističu kakve odgovarajuće Kristove odlike koje on ima i danas u presvetom sakramentu:

Sveti Matej: 2,1—12; 3,13—17; 6,25—34; 7,24—29; 10,16—42; 11,25—30; 12,38—42; 13,44—46; 16,13—28; 17,1—13; 18,10—14; 19,27—30; 20,20—23; 21,10—13; 23,37—39; 25,31—46; 27,50—54; 28,16—20.

Sveti Marko: 2,1—12; 3,31—35; 4,35—41; 5,21—24+35—43; 5,24—34; 8,14—21; 8,34—38; 10,13—16; 10,46—52; 11,12—14+20—25; 12,28—34.

Sveti Luka: 1,39—56; 2,8—20; 2,25—35; 3,15—18; 4,17—22; 7,1—10; 7,11—17; 9,57—62; 10,17—24; 11,5—13; 12,4—12; 12,22—31; 12,49—50; 15,1—7; 15,8—32; 17,5—6; 17,20—37; 19,29—40; 19,41—44; 21,12—19; 22,66—71; 23,27—32; 24,13—35; 24,26—43.

Sveti Ivan: 1,9—18; 1,24—54; 3,1—21; 3,28—36; 4,4—42; 5,12—46; 6,26—58; 7,14—33; 7,37—39; 7,45—53; 8,12—20; 8,21—20; 8,21—29; 8,31—36; 8,48—59; 9,1—41; 10,1—21; 10,22—39; 11,1—17+38—44; 11,18—37; 12,20—36; 12,37—50; 13,1—17; 13,31—35; 14,5—11; 14,15—24; 14,25—31; 15,1—11; 15,12—17; 15,18—27+16,1—4; 17,1—26; 18,4—9; 18,13—24; 18,33—38; 20,11—17; 20,24—29; 21,15—23.

Ovi bi tekstovi došli u obzir napose kad obavljamo klanjanje svetotajstvu prema uputama nadbiskupskog duhovnog stola u Zagrebu, ali bi nam mogli dobro poslužiti kao oksočna daska i inače zato da sami Isusa pozdravimo.

Osim u evanđelju naći ćemo dobre i sočne hrane i u drugim knjigama Novoga Saveza. Evo najistaknutijih mjesta gdje Isusova osoba snažnije iskače i dolazi posebno lijepo do izražaja:

Djela apostolska: 2,22—36; 3,12—26; 4,7—12; 4,24—31; 5,28—32; 9,11—18; 10,34—43; 13,22—39; 26,11—23.

Poslanica Rimljanima: 1,16—25; 5,6—21; 6,3—11; 8,18—34; 14,7—15; 15,29—33.

Prva poslanica Korinćanima: 1,18—31; 2,2—9; 6,14—20; 7,20—24; 9,12—23; 10,16—22; 11,17—32; 15,12—28; 15,53—58.

Druga poslanica Korinćanima: 1,3—11; 2,14—17; 3,4—18; 4,3—18; 5,1—10; 5,14—21; 6,15—18; 8,9+13—15; 10,4—11; 13,2—11.

Poslanica Galaćanima: 1,1—10; 2,19—21; 3,13—14; 3,27—28; 4,4—7; 5,7—18.

Poslanica Efežanima: Sva prva četiri poglavlja i 5,1—14.

Poslanica Filipljanima: 1,21—30; 2,5—11; 3,7—21.

Poslanica Kološanima: 1,10—28; 2,2—3; 2,9—15; 3,1—4; 3,16—17; 4,2—4.

Druga poslanica Solunjanima: 1,5—12; 3,1—5.

Prva poslanica Timoteju: 1,15—17; 2,1—10; 3,14—16; 4,8—10; 6,13—19.

Druga poslanica Timoteju: 1,8—12; 2,8—14.

Poslanica Titu: 2,11—14; 3,4—8.

Poslanica Filemonu: 1,8—20

Poslanica *Hebrejima*: 1,1—13; 2,5—10+14—18; 3,1—3; 4,12—16; 5,7—9; 7,22—27; 9,11—15; 9,24—28; 10,5—14; 10,19—31; 12,2—6; 13,11—15.

Prva Petrova poslanica: 1,3—12; 1,18—25; 2,9—10; 2,21—25; 3,14—22+4,1; 4,13—19.

Druga Petrova poslanica: 1,2—11; 3,11—18.

Prva Ivanova poslanica: 1,1—7; 2,1—6; 3,1—9; 3,21—24; 4,7—21; 5,12—15.

Judina poslanica: 1,20—25.

Knjiga Otkrivenja: 1,5—9+13—18; 7,14—8,4; 12,9—12; 14,1—5; 19,5—9; 11—16; 21,1—7; 21,9—11+22—27; 22,1—6; 22,11—14; 22,16—17.

Napokon, neće biti na odmet ako navedem još gdje koje mjesto iz Staroga Saveza. Evo ovdje najistaknutijih i sasvim prikladnih odlomaka iz psalama i proroka. U psalmima obično ne navodim retke, nego samo broj psalma o kojem se radi i to prema našem najnovijem izdanju Biblije, a kod proroka moradoh citirati i retke. Napominjem da su često retci u Vulgati drugačiji nego u našem izdanju. Na žalost nisu o tome vodili računa oni koji su nam pružili tekstove za nove lekcije, pa gdje kada ti tekstovi ispadaju sasvim kusasti. Tko pripravlja tekstove mora imati pri ruci i Vulgatu i našu Bibliju te uspoređivati brojeve! Ovdje navodimo, kako rekoah brojeve, iz naše Biblije!

Psalmi: 2, 5, 8, 16, 19, 22, 23, 24, 25, 27, 40, 41, 45, 47, 61, 63, 69, 72, 78,1—4+7+15+16+20+52—55+68—72; 84, 85, 86, 89, 91, 93, (95, 96, 97, 99, 100, 102, 13—29; 103, 104,1—15; 110, 111, 113, 116, 118, 119, 123; 138, 139, 145.

Čitanje iz proroka *Izaije*: 12,1—6; 22,20—25; 25,6—9; 35,1—10; 40,1—11; 45,2—8; 49,6—15; 50,4—10; 52,7—15; 53,1—12; 55,1—11; 60,1—6; 60,19—22+61,1—2; 62,2—12; 63,7—9+15—19; 64,1—4; 66,1—2.

Čitanje iz proroka *Jeremije*: 11,18—19; 23,3—6; 31,1—14; 33,14—17.

Čitanje iz *Baruha*: 5,1—7.

Čitanje iz proroka *Ezekijela*: 17,22—24; 34,11—31; 36,24—29; 37,23—28; 43,1—7; 47,1—9.

Čitanje iz proroka *Danijela*: 3,51—59+89—90; 7,9—10+13—14+27; 9,20—26.

Čitanje iz proroka *Joela*: 4,16—20.

Čitanje iz proroka *Miheja*: 2,12—13; 6,1—4; 7,8—15+18—20.

Čitanje iz proroka *Habakuka*: 3,3—6+10—11+13.

Čitanje iz proroka *Zaharije*: 6,11—15; 8,1—3; 9,9—12, 12,5+7—8+10; 13,7—9; 14,5—11.

Ovaj će popis olakotiti organiziranje klanjanja prema novijim propisima, donešenim u duhu sabora, pa i prema uputama naših ordinarija. Čitajući pojedine tekstove valja se sjetiti kako su oni potekli iz Božje ruke te nam otkrivaju izvorne misli i najdublja raspoloženja što i danas zahvaćaju i ispunjuju srce našega Boga i Spasitelja, budući da je on na našim oltarima jednako dobar kakav je bio za svoga života. Biblija nam dakle dočarava ono čega ne vidimo, a u što ipak vjerujemo.

Kod javnog klanjanja netko bi mogao ovakve i slične misli zgodno istaći kako bi prisutnima pomogle da se s većim plodom svi zadube u neizrecivo bogatstvo Božjega Srca te bi koji časak tišine dobro poslužio za intenzivniju misaonu molitvu. Sveta Kongregacija Obreda napominje kako za vrijeme spomenutih nagovora ne bi valjalo prekrivati svetotajstvo nikakvim velom ni koprenom.¹¹

Time bi bio prvi dio klanjanja završen.

U drugom bi dijelu klečanja došla više da izražaja zajednička pobožnost. Njezina bi srž bila zgodno sređena molitva vjernika, protkana pučkom pjesmom. Evo nekih priprostitih sugestija za lakše snalaženje:

Valja se prije svega služiti obilatim bogatstvom što nam ga je Crkva stoljećima spremala i zgrnula te nam ga danas pruža već gotovo. Građu bismo za predmolitelje za sada možda još najlakše nalazili u pojedinim litanijama što sadrže cijelu riznicu dobro i dugo smišljenih, gdjekada upravo divnih pohvala u čast Isusu, njegovu Srcu i predragocjenoj Krvi.

Bila bi tu mudrost u pronalaženju zgodnih odgovora koje bi vjernici doista razumjeli te se po njima svjesnije povezivali s Isusom na oltaru, a u drugu bi ih ruku mogli ipak dosta lako pamtit, a možda čitati gdje goda bilo iz kakvog molitvenika, bilo iz misala ili pjesmarice.

Evo da donesem nekoliko konkretnijih primjera.

Kod litanija imena Isusova onaj »smiluj nam se« mogao bi se zgodno zamijeniti ovakvim odgovorima: Isuse, Sine Boga živoga, Klanjamo ti se, blagoslivljamo te, hvalimo te, slavimo te; Ti si ovdje među nama prisutan na oltaru!

Pogledaj nas!

Tvoji smo, tvoji hoćemo da budemo!

Tko vjeruje u tebe, neće ožednjati nikada!

Evo nas da popravimo nemar i uvrede kojima ljudi odatd svud udaraju na ljubezno srce tvoje.

U privatnom bi klečanju pred svetohraništem mogla majka još mnogo slobodnije zamijeniti zaziv »smiluj nam se« npr. ovakvim:

Sjeti se moga sima, ne daj da zaluta s pravoga puta!

Oslobodi našu obitelj svakoga zla (naš narod, domovinu).

Kod onih zaziva: Po otajstvu svetoga utjelovljenja svoga, mogli bi se također odgovori slobodno prilagoditi klanjanju: daj Isuse da upoznamo neizrecivo bogatstvo što nam ga pružaš s oltara!

Daj Isuse, da te uzljubimo kako zaslužuješ!

Privuci nas k sebi, Isuse.

Slično bismo mogli postupati kod litanija Srca Isusova. Mladom su svijetu te litanije dosta nezgrapne, jer nitko nikad u životu neće reći: Srce Antino, smiluj mi se! Još bi se moglo podnijeti kad bi čovjek rekao: Anto, da mi je ganuti tvoje srce ili kako da ganem tvoje srce? Mogle bi se kod klečanja donekle pojednostavniti litanije Srca Isusova na ovakav način: Uz zaziv: Srce Isusovo, Sina Boga živoga mogao bi slijediti:

Ovdje kuca dan i noć za nas, a mi se okupismo oko njega!
Ovdje u tišini misli na sve ljude, a mi mu se klanjamo!

Molimo te, otkrij nam svoje tajne, ti, knjigo zapečaćena sedmerostrukim pečatom (Otk 5,1).

Uputi nas u svoje svete nakane da za njih živimo i umiremo!
Nadopuni što nedostaje našoj slabosti!

Zapali naša srca božanskim ognjem da živimo samo za tvoje nakane!

Napuni nas svojim svetim mislima!

Učini srce naše po srcu svome!

Daj da te upoznamo i uzljubimo kako zaslužuješ!

Dođi blagoslovljeno kraljevstvo tvoje!

Daj da se napijemo iz tvog izvora što nam ga otvaraš na svojim oltarima!

Tvoju neizrecivu puninu prinosimo ti u zadovoljštinu za naše grijehe!

Pomiri nas među sobom i s Bogom!

Tebi se klanjamo i ovdje na oltaru i na nebeskom prijestolju slave!

Vjerujemo u tvoju neizrecivu ljubav!
Uzdamo se u te! Klanjamo ti se!
Utisni naša imena duboko i neizbrisivo u svoja sjećanja!
Ne zaboravi nas!
Sjeti se koliko su te stajale naše duše!
Daj nam udjela u svojim brigama!
Evo nas pred tobom: tvoji smo, tvoji hoćemo da budemo!

Uz litanije Krvi Isusove mogli bismo također zamijeniti zaziv »Spasi nas« na mnoge načine. Evo nekoliko primjera: Usjeci nam u pamet snagu silnog vapaja u korist besmrtnih duša.

Probudi u nama ljubav prema skupo plaćenom svijetu!
Svojom cijenom nadopuni što nedostaje našim nastojanjima za spas duša!

Napoji nas svojom čudesnom snagom i preobrazi našu ljestvicu vrednota!

Probudi u nama poštovanje prema Srcu iz koga si provrela!
Sjedini nas s Bogom i pomiri među nama!

Tko od tebe pije, neće ožednjati nikada!

Dopusti da dođemo k tebi i napijemo se, pa će rijeke žive vode poteći iz naše nutrine!

Natopi čitav svijet i preobrazi ga da bude pun Boga našega!
Klanjamo se ljubavi onoga Srca odakle si provrela!

Ako neki zazivi možda ne znače baš napose mnogo onoj grupi što se skupila u crkvu na klanjanje, može se pokoji slobodno izostaviti. Valja se čuvati svakog ukalupljivanja! Uz malo truda mogli bismo naći sasvim zgodnih zaziva i u Vjeronanju, liturgiji pred Uskrs, u crkvenim himnima, Svetom Pismu itd.

Naši bi odgovori mogli biti i živa molba, sasvim prilagođena konkretnoj nakani zbog koje smo se eventualno skupili na klanjanje. Evo nekih uzoraka: Isuse, Sine Boga živoga, oslobodi naš hrvatski narod od svakoga zla (od svakoga grijeha i slično).

Kad bi neki svećenik raspolagao s inteligentnim čitačima, onda bi se ta pobožnost mogla razvijati mnogo svježije, s puno invencije i snalažljivosti. Za kakav Gospin blagdan bismo u tom slučaju bili u stanju unijeti u pobožnost čak i litanije Gospine, a da se nimalo ne ogriješimo o propise svete Kongregacije Obreda. Evo kako: Prvi bi predmolitelj počimao ovako:

Sveta Bogorodice
Sveta Djevo Djevice itd.

Puk bi odgovarao:

Pomozi svojim molitvama da ganemo presveto Srce tvoga Sina.

Pomozi nam ganuti Srce svoga Sina.

Drugi bi predmolitelj nadodavao sadržaj zaziva litanija Srca Isusova ovako:

(Što je) u tvome krilu od Duha Svetoga sazdano.

Što je sveti hram Božji itd.

Dakako da se tu može postupati s velikom slobodom ako imamo dva do tri inteligentna predmolitelja, đaka ili studenata ili nekoliko bistrih seljaka.

Inače bismo mogli umjesto smiluj se kod litanija Srca Isusova govoriti: »Bilo našem narodu (našoj župi, svetoj Crkvi) izvor sosenja«.

Uz onaj dio litanija Sviju svetih ili Imena Isusova: Po rođenju svome mogli bismo zgodno moliti:

Daj da naše majke budu prave kršćanske majke!

Daj da naši muževi budu doista muževi muževni kršćani!

Daj da naša djeca budu doista prava kršćanska djeca (Božja djeca).

Kod onoga: Od svakoga zla mogli bismo govoriti:

Oslobodi, Gospodine, našu djecu, napose onu kojima je najveća potreba tvoga milosrđa!

Oslobodi, Gospodine, današnji svijet!

Sačuvaj, Isuse, naš hrvatski narod!

Ovakav se način može razvijati samo uz znatnije i aktivno sudjelovanje puka u molitvi vjernika. Onaj tko predvodi mora prije svakog zaziva što ga puk prihvaća, napomenuti kako treba da odgovara. Najjednostavnije da se već sve unaprijed s nekima, recimo, četvoricom još i uglavi, pa će oni u svemu drugima prednjačiti. Ostali će lakše prihvatiti. Osim toga je dobro da prije samih molitava napomene puku kakav treba biti zajednički zaziv, odnosno, odgovor, a zatim još se oslanja na neke koji imaju sve točno napisano pri ruci.

Tamo gdje sve to ne bi baš bilo najlakše moguće, došao bi u obzir jednostavniji način zajedničke molitve nalik na nekakvu kronicu. Za nju treba odabrati samo pet prikladnih zaziva i odgovora. Svaki će od njih desetak puta ponavljati, a zatim slijedi pučka pjesma. Zazivi mogu biti mnogo jednostavniji od gornjih. Svaka prikladna strelovita molitva došla bi u obzir. Kad kronicu obavlja pojedinac sam, može ona biti još daleko slobodnija. U njoj ću preporučiti bolesnu majku,

dijete, sina, muža u pogibelji, obraćenje bliske osobe i stotinu drugih konkretnijih potreba. Ljubav je domišljata i dosjetljiva.

Dobro je da se puk polako uputi u ovakve načine. Bit će mu lakše u crkvi za vrijeme šutnje. Inače ne zna što bi radio, pa se dosađuje.

Valja naglasiti da je Crkvi do klečanja, bilo javnog bilo privatnog veoma mnogo stalo. To je pokazala time što ga i danas u smanjivanju oprosta, ipak dariva potpunim oprostom kad netko ostane s Isusom kroz po sata.¹²

1. Bogoslužje, misal i brevijar za vjernike, J. Radić, Makarska 1965. str. 420—284.

2. Notitiae (liturgijski časopis Savjeta za sprovođenje liturgijske Konstitucije), br. 38, str. 133—134.

3. Eucharisticum mysterium br. 50, AAS 59 (1967) str. 567.

4. Presbyterorum Ordinis (Dekret o svećenicima) br. 5.

5. Sacrosanctum Concilium (liturgijska Konstitucija) br. 13.

6. Eucharisticum mysterium br. 58, AAS 59, str. 570.

7. Eucharisticum mysterium br. 59, AAS 59, str. 570.

8. Eucharisticum mysterium br. 62, AAS 59, str. 571.

9. Eucharisticum mysterium br. 66, AAS 59, str. 572.

10. Notitiae (liturgijski časopis Savjeta za sprovođenje liturgijske Konstitucije) br. 39, str. 134.

11. Eucharisticum mysterium br. 62, AAS 59, str. 571, a uz to komentar u Notitiae br. 39, str. 135.

12. Manuale delle indulgenze, Roma 1968, br. 3.

o. R. Grafenauer

Opaska uredništva. — Za provođenje onoga što pisac predlaže kod javnog bogoslužja potrebna je suglasnost crkvene vlasti.

DOKUMENTI O OBNOVI REDOVNIŠTVA

Sv. Kongregacija o redovnicima objelodanila je *Instrukciju »Renovationis causam«* u cilju da olakša prilagođenje odgoja redovnika zahtjevima našeg vremena. Ova Instrukcija utvrđuje bazu za duhovni preporod redovništva, jer je ono bitni elemenat (Osser. Rom. Nro 35 od 12. II. 1969) obnove čitave Crkve kakvu hoće II Vatikanski Sabor. Eto, zato je od izvanredne važnosti Instrukcija »Renovationis causam« i za sve kategorije redovništva i za svu Crkvu.

Ukratko ćemo istaknuti, jasno i točno, načela, na kojima se ona bazira, da izvrši ovu ulogu. I naglasit ćemo na koji način ona organizira pripravu mladog redovnika da ga ospo-